

Etter at disse forsøkene var avsluttet i april 1948 ble man kjent med boken «Sveriges Bränntorvindustri 1940—1946», utgitt i 1948. Boken har et eget kapittel om storstilede forsøk ute i verden på avvanning av torv ved mekanisk pressing. Det gjøres her oppmerksom på at tidligere forsøk ble utført med sterkt humifisert torv, men da mindre omvandlet torv (f. eks. strørtorv) er langt lettere å avvanne og ikke har vesentlig mindre brennverdi, har man de senere år konsentrert seg om torv av strørtorvtypen. Mange av de erfaringer som er gjort kjenner man igjen fra våre enkle forsøk. Det kan nevnes betydningen av suksessiv avvanning, av at pressetiden er relativt lang, og at anordningen må være kontinuerlig. Videre at et enkelt valsepar ikke er tilstrekkelig, og at torv som på forhånd på en eller annen måte er avvannet til 80 % er lett å presse. Det har ikke lyktes å finne frem til et filterbånd som er sterkt nok for praksis.

Det er interessant at man med store og kompliserte avvanningsanordninger ikke har lyktes å avvanne til nevneverdig mindre enn 70 %, det samme resultat som vi har oppnådd med vår enkle og noe mangelfulle forsøksanordning, dog er det med de større maskiner oppnådd vesentlig større produksjonskapasitet.

Man gjengir sammenfatningen i slutten av kapitlet: «Man kan sammanfatta frågan om den mekaniska pressningen så, att man numera är rätt väl på det klara med vilka faktorar som inverkar på pressningsresultatet, men att man ännu icke lyckats finna det rätta pressningsförfarandet och de rätta presskonstruktionerna. I regel har försöken stupat på att produktionskapaciteten blivit alldeles för liten. Det finns dock gott hopp om att problemet slutligen skall lösas. Utvecklingen på många andre områden av tekniken kommer säkerligen att bidra till att skapa förutsättningar härför.»

BRENNTORVPRODUKSJONEN I 1949.

Også i år har staten ytet støtte til brenntorvproduksjonen i form av statsgaranti for inntil 100.000 m³ maskintorv som blir produsert til bruk i brenneterminen 1949—50. Stortingsvedtaket om dette kom imidlertid ikke før 7. mai. Senere kom det tilsagn om at det også for inneværende brenselssesong ville bli gitt statsbidrag, stort kr. 8,00 pr. m³ til nedsettelse av forbrukerprisen på maskintorv som selges til husoppvarming. Flere produsenter hadde imidlertid da besluttet å la anleggene stå for i år. Særlig gjaldt dette de aller fleste maskintorvprodusenter i Rogaland, hvor torvsesongen begynner meget tidlig. Myrselskapets søknad om såvel statsbidrag som statsgaranti ble sendt myndighetene allerede 16. desember i fjor, men tross gjentagne purringer lyktes det ikke å få avgjørelsen før. Hvis våre statsmyndigheter virkelig ønsker å fremme produksjonen av maskintorv, må de ikke skyve behandlingen av

disse spørsmål til side, men fastsette retningslinjene for statens støtte så tidlig som mulig i produksjonsåret.

Maskintorv har i de senere år vesentlig bare vært produsert i de fire Østlandsfylker, begge fylkene på Oplandene og i Rogaland fylke. Unntatt bygdealmemmingene i Hedmark, hvor meste-parten av torven selges til de bruksberettigede, har maskintorven overveiende vært solgt til forskjellige offentlige institusjoner som skoler, sykehus, militære forlegninger osv. Mindre partier av maskintorv har dog også i de senere år vært omsatt til større boligkomplekser og litt også til industrien. Torvbriketter derimot, som her i landet bare produseres ved et eneste anlegg (A/S Torvbrikett, Idd i Østfold) har vært omsatt også til oppvarming av mindre boliger.

Stikktorv produseres her i landet som bekjent fortrinnsvis i de skogløse kystbygdene på Vestlandet, i Trøndelag og Nord-Norge. Den alt overveiende del av stikktorven brukes i normale tider av produsentene selv, mens det under brenselkriser også omsettes atskillig stikktorv til byer, industristrøk o. l. steder, hvor innbyggerne ikke selv har anledning til å produsere torv. Så sent som til i fjor har enkelte av disse større «salgsanlegg» for stikktorv holdt det gående, det gjelder først og fremst i Rogaland, men også i Hordaland og Østfold fylker.

Da de nevnte anlegg gjennomgående har vist seg å produsere riktig god torv som kjøperne har vært vel fornøyd med, har vi ment at det ville være av betydning å tilrettelegge forholdene slik at denne produksjon kunne fortsette. Myrselskapet foreslo derfor både i 1947 og 1948 at produsenter av stikktorv som omsetter et visst minimum torv (eksempelvis 100 eller 200 m³), skulle få nyte godt av de subsidier som allikevel ytes til nedsettelse av forbrukerprisen på brensel. En vil lett forstå at uten et slikt tilskudd vil stikktorven bli meget uheldig stillet sammenliknet med maskintorv, og for øvrig også med annet brensel som nyter godt av nedskrivingsbidraget. Ved salg fra produsent er nemlig prisen for beste sort stikktorv for tiden kr. 17,50 pr. m³, mens beste sort maskintorv selges for kr. 18,00 pr. m³ (pluss kr. 8,00 pr. m³ som altså staten betaler i nedskrivingsbidrag). Forholdet mellom stikktorv og maskintorv ble foreslått satt lik 4 : 3. M.a.o. ville 1. klasses stikktorv skulle ha kunnet selges for kr. 11,50 pr. m³, idet produsentene skulle få kr. 6,00 pr. m³ utbetalt direkte av staten. Dette vel å merke bare ved salg av større partier, grensen kunne gjerne settes nokså høyt, da nedskrivingsbidraget bare var ment å gjelde de egentlige «salgsanleggene». Finansdepartementet gikk imidlertid ikke med på våre forslag hverken i 1947 eller 1948. Resultatet er at alle større stikktorvanlegg som baserte produksjonen på salg, nå er nedlagt. Noen ganske få anlegg holdt det gående til og med 1948, men i 1949 har ikke et eneste av disse anlegg vært i drift.

Fylkesvis oppgave over brenntorvproduksjonen i 1949.

Fylke	Beregnet normal brenntorvproduksjon, m ³		Samlet brenntorvproduksjon 1949, m ³	+ eller - i forhold til normal produksjon, m ³	Maskintorvproduksjon 1949, m ³	Antall maskintorvvanlegg i drift
	I alt	Herav maskintorv				
1	2	3	4	5	6	7
Østfold	—	—	9.900	+ 9.900	9.900 *)	3
Akershus	—	—	—	—	—	—
Hedmark	18.000	18.000	11.670	÷ 6.330	11.670	12
Oppland	1.500	1.200	30	÷ 1.470	30	1
Buskerud	500	400	1.200	+ 700	1.200	1
Vestfold	—	—	800	+ 800	800	1
Telemark	—	—	—	—	—	—
Aust-Agder	—	—	—	—	—	—
Vest-Agder	2.000	—	1.000	÷ 1.000	—	—
Rogaland	150.000	1.000	93.000	÷ 57.000	835	5
Hordaland	130.000	—	85.800	÷ 44.200	—	—
Sogn og Fjordane	50.000	—	35.000	÷ 15.000	—	—
Møre og Romsdal	165.000	—	165.000	—	—	—
Sør-Trøndelag	245.000	—	245.000	—	—	—
Nord-Trøndelag	55.000	—	53.900	+ 1.100	—	—
Nordland	380.000	—	361.000	÷ 19.000	—	—
Troms	167.000	—	167.000	—	—	—
Finnmark	97.700	—	48.200	÷ 49.500	—	—
I alt for riket ..	1.461.700	20.600	1.278.500	÷ 183.200	24.435	23

Det er for øvrig ikke bare de foran nevnte forhold som har hemmet brenntorvproduksjonen siste sommer: Arbeidskraftsspørsmålet har vært minst like vanskelig å løse i mange bygder i år som tidligere år. Dessuten sto det igjen atskillig usolgt maskintorv fra forrige år ved en rekke anlegg særlig på Østlandet, og dette oppmuntrer ikke til ny produksjon selv om staten stiller garanti for avsetningen.

Hertil kommer at været siste sommer både på Vestlandet, i Trøndelag og Nord-Norge har vært så uheldig som vel mulig for brenntorvdrift. Produksjonsresultatet er derfor ikke så bra som en kunne ønske. I de nordligste fylker er dessuten en forholdsvis stor prosent av den produserte torv ikke blitt berget p. gr. a. det dår-

*) Inklusive torvbriketter omregnet etter 3 m³ maskintorv pr. tonn briketter.

lige været. Forhåpentlig vil en del av den overliggende torven kunne berges neste år.

Vi skal så ganske kort kommentere årets brenntorvstatistikk som Myrselskapet har utarbeidet (jfr. tabellen). Som tidligere år har fylkenes forsyningsnemnder vært oss behjelpelige med å tilrettelegge oppgavene når det gjelder størrelsen av stikktorvproduksjonen. For Rogalands vedkommende har vi imidlertid sendt forespørsler til samtlige herreders forsyningsnemnder da det her har vært vanskelig å få den fornødne oversikt. I Finnmark er det fylkesmannen som gjennom fylkets torvmestre skaffer oppgavene til veie. Størrelsen av maskintorvproduksjonen er undersøkt ved hvert enkelt anlegg. Den beregnede normale brenntorvproduksjon som refererer seg til årene før siste verdenskrig, bygger vesentlig på oppgaver fra Statistisk Sentralbyrå og materiale som er innsamlet av Jordvernkomiteen.

I 1949 er det ifølge de innhentede oppgaver produsert tilsammen 1.278.500 m³ brenntorv eller 183.200 m³ mindre enn såkalt normal produksjon. Dette tilsvarer en tilbakegang av 12,5 %. Forrige sesong var nedgangen sammenliknet med normal produksjon 7,7 %. M. a. o. har nedgangen fortsatt, forskjellen er 4,8 %. Det er først og fremst i Rogaland og Hordaland fylker at produksjonen er gått sterkt tilbake. Dessuten er det produsert forholdsvis lite brenntorv i Finnmark i år, men der har også arbeids- og værforhold vært særlig vanskelige.

Når det gjelder maskintorvproduksjonen siste år så utgjør denne bare 24.435 m³. Dette er en tilbakegang på 44.345 m³ sett i forhold til fjorårets resultat. Det er tilbakegang i alle fylker som tidligere har produsert maskintorv, og i Akershus fylke har det i det hele ikke vært noe anlegg i drift siste sommer. Det samme kan praktisk talt sies om Oppland fylke, hvor et eneste torvlag har produsert noen ganske få m³ til lagets medlemmer. I Oppland fylke var det en ganske betydelig produksjon av maskintorv i en rekke år under og etter siste krig. I 1943 ble det f. eks. i dette fylke alene produsert 42.840 m³ maskintorv. Det var bare Hedmark som da hadde større produksjon, nemlig 49.450 m³. I sistnevnte fylke har produksjonen holdt seg så noenlunde i de senere år, men i år var produksjonen gått ned til 11.670 m³. Også i Rogaland er produksjonen av maskintorv i år ubetydelig, som også nevnt innledningsvis. Det er bare 5 anlegg som har vært i drift i dette fylke i år, og disse anlegg har tilsammen bare produsert 835 m³ (kfr. tabellen, rubrikk 6).

I alt har det i år vært 23 maskintorvanlegg i drift mot 60 i fjor. Det største antall maskintorvanlegg som har vært i gang noe år under siste brennelskrise var i 1943 med 81 anlegg i alt. Det ble da produsert 170.400 m³ maskintorv. At produksjonen av maskintorv går tilbake i normale år sett i forhold til årene under en brennelskrise -- når en praktisk talt bare er henvist til bruk av innenlandsk bren-

sel — er naturlig. I år må en vel allikevel si at bunnen bør være nådd. En grunnstamme av slike anlegg burde absolutt holdes i live, både for å holde vedlike innvundne erfaringer og som en sikkerhetsforanstaltning i påkommende tilfelle.

For stikktorvproduksjonens vedkommende er forholdet det at torvressursene minker ganske sterkt i enkelte fylker, og dette er en viktig årsak til at produksjonen har gått tilbake. Særlig i Rogaland gjør dette forhold seg gjeldende i en lang rekke herreder. Også i Hordaland går utviklingen i retning av å begrense torvskjæringen av samme grunn. Derved hindres fortsatt jordødeleggelse, en utvikling som en må hilse med glede. Dessuten elektriseres flere og flere kystdistrikter, noe som automatisk fører til mindre torvforbruk. Spesielt i bygder hvor det er om å gjøre å økonomisere med torvressursene er dette en meget gledelig utvikling. At jordvernloven kommer til å virke i samme retning i torvfattige bygder har vi allerede en bestemt følelse av. Det er m. a. o. en gledelig økning i forståelsen av at det gjelder å verne om de torv- og jordreserver en har så ikke fremtidige verdier går tapt.

Noen kommentar for øvrig til årets brenntorvstatistikk anser jeg for overflødig, da tabellen foran viser de tall som har størst interesse for hvert enkelt fylke. Vi merker oss at det siste sommer er tre fylker — Akershus, Telemark og Aust-Agder — hvor det ikke er produsert brenntorv i det hele tatt. I førstnevnte fylke har det i enkelte år under siste brennselskrise vært en ikke ubetydelig brenntorvproduksjon, mens Telemark og Aust-Agder i alle år har hørt til de minst torvproduserende fylker i landet.

Til slutt skal jeg gi en kort vurdering av årets brenntorvproduksjon på grunnlag av torvens brennverdi. Først en sammenlikning med årets hogstkvantum av handelsved som Landbruksdepartementet nettopp har offentliggjort.

De vanlige forholdstall for sammenlikning av torv og ved er at det trenges fra 2,2—2,6 m³ stikktorv for å ekvivalere 1 favn skogsved. Av maskintorv derimot trenges bare ca. 2,1 m³ til 1 favn skogsved. Da en del av stikktorven i år har fått dårlig tørk, regner vi høyeste tall for dette torvslag, mens det for maskintorven, som gjennomgående er blitt godt berget i år, antakelig kan regnes 2,1 m³ pr. favn i gjennomsnitt. Angitt som ved tilsvarer følgende brennverdien av årets brenntorvproduksjon:

1.254.065 m ³ stikktorv : 2,6	482.333 favner
24.435 m ³ maskintorv : 2,1	11.636 «

I alt 493.969 favner

Av Landbruksdepartementets oversikt over vedproduksjonen fremgår det at det til og med Nordland fylke er høgd 298.594 favner ved i siste sesong. For hele landet var det innmeldt 351.061 favner. Hjemmeforbruket av ved er anslått til 1,4 mill. favner. M. a. o. tilsvarende landets brenntorvproduksjon siste år omtrent $\frac{1}{4}$ av landets samlede produksjon av innenlandsk brensel.

Endelig skal vi foreta en vurdering av brenntorvproduksjonens verdi i penger sammenliknet med importert brensel. Som vanlig regner vi da at 3 m³ maskintorv eller 4 m³ stikkertorv utgjør 1 tonn torv. P. gr. a. at en del av stikkertorven i år har fått dårlig tork, kan vi videre regne at det går med 2 tonn torv for å ekvivalere 1 tonn kull eller sinders. Hvis brenntorven er god og tørr er det tilstrekkelig å regne at 1,8 tonn torv har samme brennverdi som 1 tonn kull. Regnet i kulltonn motsvarer følgelig årets brenntorvproduksjon:

Stikkertorv	ca. 313.500 tonn,	tilsvarende 156.750 kulltonn
Maskintorv	ca. 8.150 tonn,	tilsvarende 4.075 kulltonn

Tilsammen ca. 321.650 tonn, tilsvarende 160.825 kulltonn

Ifølge «Pristidende» for 24. august i år beregnes det ved salg fra Norsk Brenselimport A/S kr. 125,00 pr. tonn alminnelig sinders. Ved salg fra importør til forhandler beregnes kr. 143,00 pr. tonn for alminnelig sinders. Går vi ut fra det laveste tall, skulle verdien av årets brenntorvproduksjon tilsvare ca. 20 mill. kroner. Som vi ser, spiller brenntorvproduksjonen fremdeles en ganske betydelig rolle når det gjelder landets selskapsforsyning.

Oslo, 9. november 1949.

Aasulv Løddesøl.

NYE MEDLEMMER I 1949.

Livsvarige:

- Andersen, C. C., professor, dr., Norges tekniske høyskole, Trondheim.
 *Berg, Magne, gartner, Maridalsveien 108, Oslo.
 Løddesøl, Leif Terje, Jac. Fayes veg 4, Bygdøy.
 *Nesting, Gulbrand, torvstrøfabrikant, Degernes torvstrøfabrikk, Degernes.
 Olsrud, Jørgen, torvstrøfabrikant, Tjønnås Torvstrøfabrikk, Tjønnås.
 *Ski Torvstrølag, v/ gårdbruker B. Nore, Ski st.

Årsbetalende:

- Andersen, H. T., inspektør, Odnes st.
 Andreassen, Bjarne, gårdbruker, «Vold», Alstahaug.
 Balteskard, Birger, lærer, Dverberg.

*) Tidligere årsbetalende medlemmer.